

Кюрчев С.В., д.т.н., професор, ректор
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ СУПЕРВІЗІЇ У ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В ТДАТУ

***Анотація.** У статті висвітлено досвід імплементації супервізії у діяльність Вищої школи педагогічної майстерності Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного у 2024 році. Акцент зроблено на актуалізації академічного руху «Гостьовий професор» та освітніх програмах підвищення кваліфікації з формування м'яких навичок.*

***Ключові слова:** супервізія, Вища школа педагогічної майстерності, академічний рух, гостьовий професор, м'які навички.*

Постановка проблеми. Супервізія у вищій освіті є важливим інструментом підтримки професійного розвитку викладачів, спрямованим на підвищення якості освітнього процесу, вдосконалення педагогічної майстерності та розвиток рефлексивної практики. Вона передбачає взаємодію між досвідченими фахівцями та менш досвідченими педагогами з метою підтримки, аналізу та вдосконалення їхньої професійної діяльності.

Вища школа педагогічної майстерності (далі – ВШПМ) Таврійського державного агротехнологічного університету виступає майданчиком для супервізійного розвитку викладачів, поєднуючи традиційні методи наставництва з інноваційними підходами професійного зростання. Аналіз діяльності цього утворення в контексті загальної супервізії та професійного зростання науково-педагогічних працівників конкретного закладу освіти сприятиме вдосконаленню шляхів підготовки фахівців та постійного осучаснення й удосконалення освітнього процесу в мінливих умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Воєнний стан, релокованість закладів освіти, викликана окупацією частини території України, розмаїття форм навчання, які багато в чому залежать від безпекової ситуації в країні – все це, на думку науковців та самих

педагогів, призвело до необхідності супервізії як шляху підготовки чи адаптації освітян до професійних викликів. Ми вже визначали у своїх студіях ті проблеми, з якими стикаються педагоги в умовах дистанційного навчання, яке активно впроваджувалось з часу пандемії COVID-19 та через війну в Україні стало невід'ємною частиною навчання [4]. Значну частину цих проблем, як неодноразово відзначали дослідники, допомагає вирішити наявність спільного інтернет-ресурсу (у ТДАТУ це – Освітній портал), який дозволяє забезпечити належну якість навчально-методичного забезпечення дисциплін та інтеракцію зі здобувачами освіти [3; 6; 9; 10 та ін.].

Однак при цьому відкритим залишилось питання якісної підготовки самих педагогів, формування їхньої траєкторії професійного розвитку, оскільки й викладачі потребують психологічної підтримки, вдосконалення комунікативних навичок, методичного апарату, обміну досвідом із колегами, вільного доступу до нових знань і технологій тощо [7]. Інструментом такого наставництва вчені вважають супервізію, яка була передбачена насамперед як професійний супровід освітян у НУШ, про що йдеться, зокрема, у відповідному Положенні МОН України [5], а далі поширилось як загальна тенденція на педагогів закладів освіти різних рівнів. Розуміння суті й провідних засад цього явища отримало узагальнення у низці публікацій співробітників державних установ при МОН, фахівців у галузі освітніх наук, методистів-практиків, зокрема Ю. Борисенко [1], Ю. Запорожцева [2], Ж. Федірко [8] та ін. В межах вищої школи нам імponує твердження Ж. Федірко, яка серед завдань супервізора виділяє «супровід розвитку продуктивного фахівця, який здатний постійно оновлювати свій поведінковий сценарій, який має почуття перспективи і готовий до розробки різних стратегій та стилів професійної поведінки, адекватних контексту ситуації, а також альтернативних способів вирішення проблемних завдань» [8]. Власне, це забезпечить не лише мобільність самого науково-педагогічного працівника в усіх смислах слова, а й допомагатиме підвищенню рівня університетської освіти, яка, відповідно до більшості освітніх програм, надалі має сформувати саме таких фахівців зі здобувачів.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на специфічні й мінливі умови сьогодення та потребу збереження якості освітнього процесу супервізія для викладачів університету, їхній професійний розвиток є одним із ключових завдань. Метою студії є висвітлення досвіду імплементації супервізії у діяльність Вищої школи педагогічної

майстерності як шляху професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу досліджень. У Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного (ТДАТУ) супервізія реалізується через:

1. систему наставництва у Вищій школі педагогічної майстерності;
2. курси підвищення кваліфікації;
3. академічний рух «Гостьовий професор» та організацію відкритих лекцій.

Супервізія орієнтована на аналіз професійної діяльності викладача через рефлексію, обговорення складних ситуацій та пошук шляхів їх вирішення. Вона включає зворотний зв'язок, оцінювання та розвиток компетенцій викладачів у безпечному середовищі. Запровадження європейського досвіду супервізії у ТДАТУ сприяє вдосконаленню системи підвищення кваліфікації викладачів і покращенню якості вищої освіти в Україні.

Пріоритетними засадами супервізії у ТДАТУ є:

- наставництво та професійна підтримка викладачів;
- системне підвищення кваліфікації;
- академічна мобільність та обмін досвідом;
- рефлексивний аналіз та вдосконалення педагогічної діяльності.

ТДАТУ використовує пріоритетні засади супервізії для підвищення якості викладання, розвитку професійної рефлексії викладачів та інтеграції європейських освітніх стандартів. Такий підхід сприятиме створенню інноваційного освітнього простору, що забезпечить ефективну підготовку фахівців відповідно до сучасних вимог.

Вища школа педагогічної майстерності виконує кілька ключових функцій, які сприяють впровадженню супервізії в систему професійного розвитку викладачів ТДАТУ:

1. Організація навчальних програм з елементами супервізії (підготовка викладачів до використання рефлексивних практик та самоаналізу; проведення тренінгів із комунікативних та методичних навичок).

2. Менторство та наставництво (залучення досвідчених викладачів до підтримки молодих спеціалістів; формування спільнот практики для обміну досвідом).

3. Академічний рух «Гостьовий професор» (запрошення викладачів та науковців з інших університетів для обміну досвідом; проведення

відкритих лекцій, дискусій та семінарів; інтеграція сучасних освітніх тенденцій у освітній процес вищої школи).

4. Організація відкритих лекцій та майстеркласів (використання відкритих лекцій як методу супервізії та професійного зростання; демонстрація ефективних педагогічних технологій через практичні заняття).

5. Підвищення кваліфікації викладачів через затверджені освітні програми (запровадження спеціалізованих курсів для вдосконалення викладацьких навичок; розвиток компетентностей у цифровій освіті, інклюзивному навчанні та використанні інтерактивних методик; адаптація міжнародного досвіду підвищення кваліфікації до потреб української вищої освіти).

Таким чином, згідно з європейським глосарієм, ВШПМ ТДАТУ реалізує два основні види супервізії – навчальну та супервізію як розвиток професійного функціонування [11].

Провідною ініціативою ВШПМ є на сьогодні реалізація академічного руху «Гостьовий професор», який надає можливість науково-педагогічним працівникам отримати зовнішню супервізію від фахівців інших університетів. Основні елементи цієї програми:

1. Запрошення досвідчених викладачів і науковців для проведення відкритих лекцій та майстер-класів.

2. Супервізійні зустрічі з молодими педагогами для обговорення методичних аспектів навчання.

3. Аналіз навчальних занять із зовнішніми експертами, які допомагають науково-педагогічним працівникам покращити методику викладання.

Така практика дозволяє викладачам отримати зворотний зв'язок від професіоналів, а також оцінити власний педагогічний стиль у порівнянні з найкращими освітніми практиками.

З метою безпосереднього обміну досвідом із провідними науковцями, освітянами в різних галузях людської діяльності та фахівцями-практиками, часто із числа стейкхолдерів, у межах ВШПМ активно проводяться відкриті лекції для викладачів і здобувачів ТДАТУ. Щосеместрово Навчально-науковим центром затверджується план роботи ВШПМ у межах академічного руху «Гостьовий професор». Цьому передують опитування академічної спільноти щодо тем, які її цікавлять, та методичної допомоги, якої потребує, обговорення плану на кафедрах та визначення тем, над якими працюють спільно з можливими

спікерами в межах договорів між закладами або їх структурними підрозділами. Усебічний розвиток науково-педагогічних працівників забезпечує різностороннє спрямування тем заходів, що представлено рис. 1, 2:

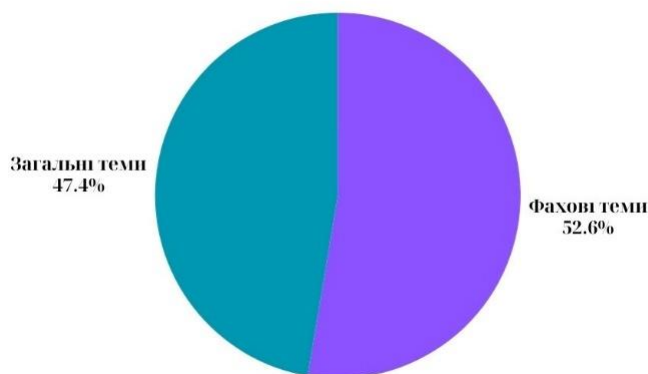

Рис. 1. Розподіл тем виступів спікерів академічного руху «Гостьовий професор» у 2024 р. за спрямуванням

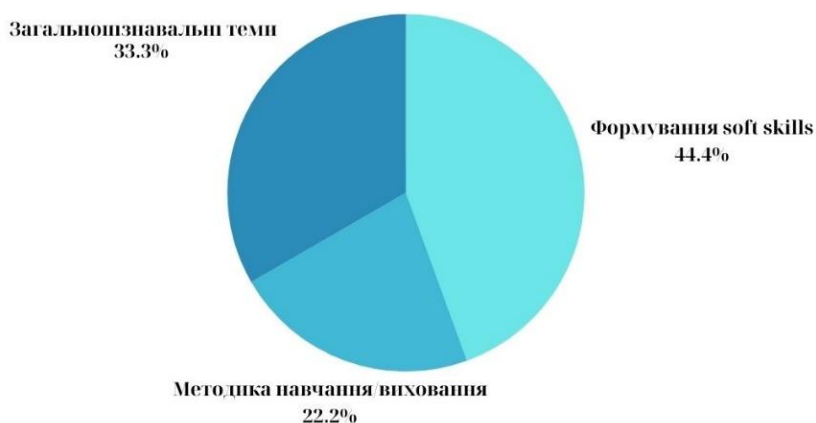

Рис. 2. Розподіл загальних тем виступів спікерів академічного руху «Гостьовий професор» у 2024 р. за спрямуванням

Отже, у ВШПМ ТДАТУ як складникові супервізії зберігається баланс між загальним розвитком і формуванням відповідних компетентностей у науково-педагогічних працівників та поглиблення вузькоспеціальних та міждисциплінарних знань, умінь і навичок. Крім того, таке підвищення кваліфікації отримує документальне підтвердження. Всі слухачі по завершенню кожного заходу отримують сертифікати, а поважні спікери-лектори – подяки від ректора ТДАТУ.

Одним із ключових напрямів діяльності ВШПМ саме як реалізація навчальної супервізії є також організація та проведення курсів

підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників за освітніми програмами, затвердженими в університеті. Ці курси спрямовані на вдосконалення професійних компетентностей педагогів, адаптацію до сучасних освітніх викликів та впровадження інноваційних методик викладання.

На базі ВШПМ розроблено та впроваджено такі освітні програми підвищення кваліфікації викладачів, які містять модулі з супервізії:

1. «Візуалізація вербального матеріалу як засіб підвищення якості освіти» (техніки візуалізації навчального матеріалу (інфографіка, ментальні карти, скрайбінг); використання мультимедійних засобів у освітньому процесі; застосування візуальних технологій у викладанні).

2. «Комунікація та цифровізація» (використання цифрових інструментів для комунікації; етичні аспекти цифровізації).

3. «Сучасна українська мова в побутовій та професійній комунікації» (особливості сучасної української мови у формальному та неформальному спілкуванні; ділова українська мова: вимоги та стандарти; професійне мовлення: синтаксичні та стилістичні особливості).

4. «Інформаційно-цифровий простір: відкрита освіта» (використання відкритих освітніх ресурсів у освітньому процесі; захист персональних даних; формування цифрової культури викладача та здобувача вищої освіти).

5. «Міжкультурний діалог як основа соціальної стабільності та сталого розвитку» (основи міжкультурної комунікації; вплив культурних особливостей на освітній процес; практики толерантності та соціальної згуртованості; європейські стандарти міжкультурного діалогу).

6. «Професійна комунікація державного службовця: підготовка до іспиту на володіння українською мовою» (лексичні та граматичні аспекти української мови для державних службовців; офіційно-діловий стиль: вимоги до документів і ділового спілкування).

За ініціативи мовного омбудсмена ТДАТУ Т. Шарової та за нашої підтримки як адміністрації університету у 2024 році було проведено серію занять за освітньою програмою підвищення кваліфікації для педагогічних і науково-педагогічних працівників «Сучасна українська мова в побутовій та професійній комунікації». Як і всі інші, програму було розглянуто й затверджено Вченою радою ТДАТУ як таку, що відповідає супервізійному спрямуванню. Навчання відбувалось за окремими модулями освітньої програми підвищення кваліфікації:

«Комунікативні модуси функціонування української мови», «Культура мовлення: побутовий та професійний рівні» й «Академічне письмо та доброчесність». Залучення власних та зовнішніх фахівців-філологів до її реалізації сприяло урізноманітненню підходів до засвоєння основних аспектів функціонування державної мови в побутовому та академічному середовищах та поглибленню комунікативної професійної компетентності науково-педагогічних і педагогічних працівників та здобувачів освіти ТДАТУ та його структурних підрозділів. Свідченням цього може бути той факт, що загалом у мовних курсах взяли участь більше 500 осіб із закладів загальної, професійно-технічної, фахової передвищої та вищої освіти різних областей України (див. рис. 3). Це означає, що ТДАТУ надає актуальні та якісні освітні послуги, а також робить значний внесок у майбутнє України, популяризуючи її мову та культуру.

Рис. 3. Мапа участі представників закладів освіти різних областей України в освітній програмі підвищення кваліфікації ВШПМ ТДАТУ

Розуміння переваг такого супервізійного підходу дозволяє визначити перспективи розвитку курсів підвищення кваліфікації у ТДАТУ:

- розширення міжнародної співпраці – інтеграція курсів із програмами ЄС, запрошення іноземних експертів;
- інтенсивні програми з розвитку м'яких навичок – курси з лідерства, критичного мислення, емоційного інтелекту;

– збільшення кількості гібридних та дистанційних курсів для гнучкості освітнього процесу.

Висновки. Практичне впровадження супервізії у ТДАТУ базується на чітко визначених механізмах підтримки, які включають як традиційні методи, так і цифрові технології. Супервізія в системі підвищення кваліфікації викладачів ТДАТУ є комплексним процесом, що поєднує традиційні методи наставництва з сучасними цифровими технологіями. Вона створює умови для системного вдосконалення викладацької діяльності, формування культури обміну досвідом та впровадження інновацій в освітній процес.

Вища школа педагогічної майстерності ТДАТУ виконує функцію майданчика для супервізії, надаючи викладачам можливість підвищувати свій професійний рівень через участь у різноманітних освітніх програмах, курсах підвищення кваліфікації та інтеграції в академічні ініціативи. Важливим елементом підтримки викладацького складу закладів освіти є академічний рух «Гостьовий професор», що сприяє залученню зовнішніх експертів і розширенню освітнього досвіду викладачів. Досвід впровадження супервізії у діяльність ВШПМ засвідчує її ефективність у створенні сприятливого професійного середовища, що мотивує до постійного розвитку та самовдосконалення.

Література

1. Борисенко Ю. Ціннісні аспекти супервізії в освіті. УІРО, 2024. 13 с.
2. Запорожцева Ю. Стратегія супервізії (наставництва) як підтримка професійного розвитку сучасного педагога. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №69. Т. 1. С. 70–73.
3. Кюрчев В.М., Ломейко О.П. Ефективність впровадження дистанційного навчання в освітній процес. *Удосконалення навчально-виховного процесу в вищому навчальному закладі: збірник наукових праць*. 2015. Вип. 18. С. 3–7.
4. Кюрчев С.В. Виклики дистанційного навчання в переміщених університетах. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*. Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. Вип. 27. С. 7–20.

5. МОН розробило положення про супервізію. *НУШ: нова українська школа*. URL : <https://nus.org.ua/2018/12/27/mon-rozrobylo-polozhennya-pro-superviziyu/>.

6. Семенов М.А. Сервісний супровід дистанційного навчання в переміщеному університеті. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2017. №3. С. 295–302.

7. Удосконалення майстерності викладача вищої школи в дистанційному режимі / Л.М. Кюрчева, Н.А. Горбова, Л.М. Єфіменко та ін. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*. Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. Вип. 27. С. 235–240.

8. Федірко Ж. Супервізія як інструмент професійної підтримки та професійного розвитку сучасного педагога. URL: <https://bit.ly/43IqWue>.

9. Шарова Т.М., Землянська А.В. Використання Освітнього порталу в дистанційному навчанні: недоліки й переваги. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*. Запоріжжя : ТДАТУ, 2023. Вип. 26. С. 297–303.

10. Шарова Т.М. Навчальний процес релокованого закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*. Запоріжжя : ТДАТУ, 2023. Вип. 26. С. 288–296.

11. ЕС Vision: Європейський голосарій. URL : <https://ussc.org.ua/superviziia-ta-kouchynh/yevropeiskyi-holosarii/>.

Kiurchev S. Experience of implementing supervision into the activities of the high school of pedagogical skills

Summary. *The article highlights the experience of implementing supervision in the Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University's Higher School of Pedagogical Skill activities in 2024. The emphasis is on actualizing the academic movement «Guest Professor» and educational programs for advanced training in soft skills.*

Keywords: *supervision, Higher School of Pedagogical Skill, academic movement, guest professor, soft skills.*